

Kam za prací migrují Švýcaři

Před deseti lety dopadla na Lichtenštejsko plnou silou rozsáhlá daňová aféra. Knížectví se z ní vzpamatovalo nečekaně rychle

Jan Brož
broz@mf.cz

V třípatrové budově by mohla sídlit třeba okresní správa sociálního zabezpečení nebo místní poliklinika. Nenápadná béžová stavba u frekventované silnice vedoucí přes Vaduz ničím příliš nezaujme, přesto ji z protějšího chodníku horlivě fotografuje hlouček asijských turistů. Modrobílé logo LGT s knížecí korunkou totiž prozrazuje, že právě zde vypukl před deseti lety jeden z největších daňových skandálů v evropské historii.

Bývalý zaměstnanec banky prodal tehdy německé tajné službě cédéčko s daty stovek klientů. Ti přes LGT spadající do podnikatelského impéria knížecí rodiny Lichtenštejnů ukrývali v šesté nejmenší zemi světa majetek před finančními úřady. Následný mezinárodní tlak pod taktovkou Angely Merkelové neměl daňový ráj vklíněný mezi Rýn a Alpy šanci ustát.

tolikáté výročí existence totiž letos slaví země, od které se lze v leččems inspirovat.

Už ani šedá zóna

Zprvu to nevypadalo vůbec dobře. Po aféře s cédéčky knížectví postupně přistoupilo na automatickou výměnu informací mezi státy a padlo proslulé bankovní tajemství. Podle mluvčí Generálního finančního ředitelství Kláry Křehlové má Česko s Lichtenštejnem účinnou smlouvu o dvojím zdanění a výměnu informací o daňových záležitostech lze provádět od roku 2015. „Dále je Lichtenštejsko od roku 2016 signatářskou jurisdikcí Úmluvy o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech, podle které lze také provádět mezinárodní výměnu informací,“ dodala Křehlová.

Stejnou či velmi podobnou smlouvu uzavřely i ostatní evropské země, a tak Evropská unie knížectví předloni vyškrtla ze své nikoliv černé, nýbrž už jen šedé listiny daňových rájů, na níž mimochodem třeba Švýcarsko dál zůstává. Pošramocená reputace sice byla napra-

Odešly i české firmy. Podle dat společnosti Bisnode zmizelo z českého rejstříku za deset let celkem 33 firem s vlastníkem v Lichtenštejsku. Počet samotných bank klesl ze sedmnácti na patnáct.

Bez dronu zavzoňte

„Bylo těžká doba nejen pro finanční sektor, ale i exportní průmysl, což dohromady vedlo k poklesu daňových příjmů. Museli jsme seškrat více než 15 procent výdajů státu,“ vzpomíná dědičný princ Alois, který po otci Hansi Adamovi II. převzal veškeré pravomoci a prakticky je dnes hlavou státu. Ve středověké věži vaduzského hradu upravené na reprezentační prostory mluví pomalu a obezřetně, pečlivě váží každé slovo.

Cedulka venku na bráně oznamuje „Prosím zvoňte“. Četné tabule v okolí nepřístupného hradu pak upozorňují na zákaz používání dronů. Knížata si totiž své soukromí od zážitku po setkání s princem Charlesem a princeznou Dianou pečlivě chrání. Za hradní branou vede cesta přes dřevěný most a podél hradeb s výhledem na tok Rýna a Švýcarsko na malé nádvoří, kde parkuje několik „obyčejných“ vozů Audi. Ty kníže a jeho příbuzní sami řídí, profesionální šoféry nevyužívají. Rodina z eráru žádné peníze nepobírá a žije výhradně z výnosů vlastního podnikání. Sídlí i život jediné šlechtické dynastie na světě, jejíž jméno nese i celý stát, je tedy relativně skromné.

„Pokud jde o status finančního centra, tak nám pomohla velká stabilita, kterou můžeme nabídnout v nestabilních časech. To zvýšilo atraktivitu našich finančních institucí, které se díky tomu v posledních letech velmi dobře vyvíjely,“ vrací se Alois k vývoji bankovního sektoru.

Čísla mu dávají zapravdu. Brzy se ukázalo, že lichtenštejský finanční sektor je jako správce majetku pro mnohé atraktivní i bez anonymity. Jak uvádí Piske, už od roku 2013 začala hodnota spravovaných aktiv opět růst. „Do roku 2017 narostla na 169 miliard franků. Jde však pouze o peníze spravované přímo v Lichtenštejsku,

I vysoce ceněný lichtenštejský průmysl si prošel krizí, když v lednu 2015 švýcarská centrální banka po čtyřech letech odpoutala kurzy franku od eura.

K tomu přibyla finanční krize a masivní posílení švýcarského franku. Smrtící mix pro silně proexportně orientovanou ekonomiku, mohlo by se zdát. Po deseti letech je však Lichtenštejsko minimálně stejně bohaté, ne-li bohatší než dříve a jako jediná země na světě se může chlubit třeba tím, že má více pracovních míst než obyvatel a superbohatí Švýcaři tam migrují za prací.

„Stabilita,“ zaznívá ze všech stran odpověď jako recept na prosperitu země. Není to fráze, Lichtenštejnci mají stability opravdu hodně. Konkrétně 300 let,

vena, mohutný lichtenštejský finanční sektor však přišel o jednu ze svých hlavních konkurenčních výhod a výsledek se dostavil. „Každopádně jsme přišli o zákazníky,“ říká Thomas Piske uvnitř oné nenápadné budovy s korunkou na fasádě. Piske v LGT vede privátní bankovníctví a odpovídá tomu, jak si zhruba představujeme lichtenštejského bankéře.

Pěstěný, vysoký, čerstvý šedesátník v perfektním obleku ukazuje fialové grafy, podle kterých hodnota aktiv spravovaných lichtenštejskými bankami po roce 2009 stagnovala, nebo dokonce klesla.

samotná LGT spravuje celkem aktiva v hodnotě 200 miliard," odkazuje Piske na asijskou expanzi banky. Ve finančních domech státu o 38 tisících obyvatelích tedy leží zhruba 3,9 bilionu korun. Pro srovnání – banky desetimilionového Česka spravují zhruba 5,9 bilionu.

Lichtenštejnský finanční sektor však vytváří „jen“ 23 procent místního HDP. V Česku či Německu je to sice něco kolem čtyř procent, navzdory tomu Lichtenštejnci o své vlasti mluví především jako o průmyslové zemi, ba co více, dokonce o nejprůmyslovější zemi planety. Mnohé překvapí, že sofistikovaná výroba přispívá k hrubému domácímu produktu knížectví 43 procenty. V Německu je to zhruba čtvrtina, v Česku přes třicet procent.

Do řeky i na Vetřelce

Dvě páky jsou posety četnými tlačítky, zmáčknutí každého z nich přinutí stroj k jinému pohybu. Doleva či doprava se natáčí lžice nebo klidně celý bagr. Ten však může zvýšit třeba jen levou zadní část nebo vypnout „nohy“ a jako kočka protáhnout hřbet. Tak nějak si představují robota, s jehož pomocí svedla Ripleyová vítězný souboj s mimozemským netvorem na konci druhého dílu Vetřelce.

Takzvané krácející bagry vhodné pro využití v extrémních podmínkách, jako jsou koryta řek nebo kopce s extrémní svažitostí, vyrábí lichtenštejnská společnost Kaiser AG. „Jde o velmi úzkoprofilové produkty. Jsou mnohem výkonnější, ale

také dražší,“ říká o bagrech hlavní technik Daniel Laubscher uprostřed výrobní haly.

Na podobném principu funguje větší na místního průmyslu. Třeba společnost Itamin je světovým výrobcem horských drah do zábavních parků. Firma Ivocar Vivadent vévodí trhu zubních protéz a Lichtenštejnsko díky ní bývá občas označováno za zemi umělého chrupu. Optics Balzers vládne světové optice. Hoval AG se specializuje na ventilační a vytápěcí systémy ve složitém prostředí. Vedle Buckinghamského paláce vytápí jeho technologie třeba naše Národní divadlo.

Hoval založil jistý Gustav Ospelt, který však nemá nic společného Herbertem Ospeltem, zakladatelem potravinářského gigantu Ospelt. Podobně je tomu u dalšího lichtenštejnského potravináře. Výrobce balených potravin Hilcona založil Toni Hilti, který však nestojí za vůbec nejproslulejší místní firmou. Výrobce nářadí Hilti ovšem dnes definuje lichtenštejnskou ekonomiku jako svého času banky.

I vysoce ceněný lichtenštejnský průmysl si však prošel krizí, když v lednu 2015 švýcarská centrální banka po čtyřech letech odpoutala kurzy franku od eura. Spekulantů bažící po bezpečném přístavu vzali frank útokem a jeho hodnota raketově vzrostla o třicet procent, zatímco euro se strmě propadlo.

Pro ekonomiku knížectví byl výsledek fatální. Místní nářadí, bagry i umělé chrup se staly ze dne na den téměř nezaplatitelné. „Nemáme prakticky žádný vnitřní trh, a tedy obrovskou závislost na výkyvu

měn,“ vysvětluje honorární konzul České republiky Thomas Zwiefelhofer, muž, který má na místní poměry velmi neobvyklé jméno. Jeho předci pocházejí totiž z Českého Krumlova. Dnes produkty Made in Liechtenstein směřují znovu do celého světa. Odpovědí stejně jako v případě bankovního sektoru je tolik omílaná stabilita. V čem tedy spočívá?

Ideální pro holdingy

„Vždy jsme se snažili mít dobré rámcové podmínky, jako jsou dobrý vzdělávací systém, liberální uspořádání trhu, flexibilní trh práce a atraktivní daňový systém. Jsme také dobře integrováni v mezinárodním prostředí. Jsme členy Evropského hospodářského prostoru a máme celní smlouvu se Švýcarskem, což je ve světě jedinečné,“ vysvětluje princ Alois.

Právě poslední zmínka o ukotvení na mezinárodním trhu má klíčový význam. Lichtenštejnsko má přístup na švýcarský i evropský trh bez jakýchkoliv omezení. Zároveň je pořad mimo EU, což se projevuje nejen v poněkud benevolentnějších bezpečnostních předpisech.

„Lichtenštejnsko, respektive lichtenštejnské právní zázemí je obvykle využíváno pro tvorbu mezinárodních holdingových struktur s potřebou vysoké prestiže, s vysokou právní stabilitou a předvídatelností práva. Jde tedy obvykle především o jistotu a prestiž a určitou separaci od EU,“ vysvětluje Michael Dobrovolný ze společnosti Smart Companies spadající do poradenské skupiny Apogeo.

Podle něj může být země atraktivní kvůli 12,5procentní dani z příjmů právnických osob. Za určitých podmínek se nedaní ani příjmy z dividend a zisky z prodeje akcií a podílů. „Podobné podmínky ale najdeme i v řadě jiných evropských zemí,“ upozorňuje Dobrovolný.

V samotných nízkých daních tedy atraktivita Lichtenštejnska nespočívá a země nabízí mezinárodnímu kapitálu i další přednosti. Jako jedna z prvních zkomponovala do legislativy technologii blockchainu umožňující provádět obrovská množství dohledatelných transakcí.

Dále je to politický systém spočívající v kombinaci monarchie, parlamentní demokracie s příměsí prvků přímé demokracie. Občané mohou monarchii kdykoliv zrušit. Kníže má právo veta vůči výsledkům referend nebo usnesením pětadvacetičlenného parlamentu Landtagu, prakticky ho však nevyužívá. Ke stabilitě stačí, že jsou síly vyrovnané.

Lákadla pro Čechy: hazard i blockchain

Kvůli volbě nevhodného stavebního materiálu padá moderní budova Landtagu poslancům na hlavu. Jde však o výjimečný excés, a tak místní stabilita dál láká světový kapitál včetně toho z Česka. Lichtenštejnský domicil má stále 212 českých firem. Technologicky pokroková legislativa zlákala třeba vizionáře a zakladatele obchodníka se zelenou elektřinou Nano Energies Petra Rokůska, který na břehu Rýna střídavě žije.

Své sídlo tu má i Schwarzenberská knížecí nadace spravující rakouský majetek Karla Schwarzenberga nebo Valea Foundation, jež zastřešuje impérium miliardáře Karla Komárka. Se čtvrtým nejbohatším Čechem souvisí i jedno pro Lichtenštejnsko relativně nové odvětví. Země po letech začala vydávat hazardní licence. Logickým zájemcem je rakouská společnost Casinos Austria, ve které drží Komárek 38 procent. Hazardní kolos už jednu hernu v Lichtenštejnsku otevřel a aktuálně plánuje druhou. Otázka je, jak si země na vrcholu ekonomického cyklu poradí s blížícím se propadem, jehož náznaky jsou stále zřetelnější. Hádky světových mocností, brexit, zatěžování zboží cly a obchodní války jsou to, co otevřená proexportní ekonomika vůbec nepotřebuje. „Pro tak malou zemi je velice důležitý otevřený trh. V mezinárodním měřítku tak s obavami pozorujeme oslabení multilateralismu a sílící význam práva silnějšího. Pro malý stát se silnou ekonomikou a exportně orientovaným hospodářstvím je hrozbou sílící protekcionismus,“ obává se Alois. Stejně jako pro Česko, zbývá jen dodat. ●

Chceme se domluvit

Jde spíše o státoprávní záležitost a otázku suverenity, proto jsme připraveni i něco investovat, říká **dědic lichtenštejnského trůnu princ Alois**

Navzdory sedmi staletím společné historie obnovilo Lichtenštejnsko s Českem diplomatické vztahy až v roce 2009. Příčinou je zabavení majetku 37 občanů knížectví včetně třeba Lednicko-valtického areálu na základě Benešových dekretů. Knížecí rodina zastává názor, že se na ně dekrety nevztahují, jelikož nešlo o Němce, nýbrž občany neutrálního knížectví. Koncem loňského roku proto Nadace knížete z Lichtenštejna podala na český stát několik žalob. Dědičný princ Alois se podle svých slov soudit nechce, v opačném případě by však hrozilo promlčení.

Jak hodnotíte vztahy mezi Českem a Lichtenštejnskem?

Po staletích těsných vztahů nastala po druhé světové válce až do znovuoobnovení diplomatických styků těžká doba. Od té doby se však vyvíjejí velmi dobře. Přesto minulost vedla k určitému odcizení. Zůstává otevřená otázka týkající se konfiskace majetku po druhé světové válce, ve které máme rozdílné názory.

► Jaký je aktuální stav sporů?

Od sametové revoluce jsme zastávali názor, že není smysluplné jít cestou soudních sporů, ale politické dohody. Z české strany jsme ale zatím nezaznamenali dostatek zájmu o vyřešení situace. Abychom neztratili právní nároky, museli jsme bohužel koncem minulého roku podat žaloby. Pořád si ale myslíme, že politické řešení by bylo smysluplnější, a jsme kdykoliv otevření k jednání. Věříme, že by se dalo najít řešení přijatelné pro obě strany.

► Jak hodnotíte své šance? Nebylo by smysluplnější místo drahých advokátů investovat peníze někam jinam?

Jsem přesvědčen, že z právního hlediska máme velmi dobrou pozici. Vést takový spor je určitě velmi nákladné, ale nehodnotíme to z ekonomického pohledu. Pro nás jde spíše o státoprávní záležitost a otázku suverenity, a proto jsme připraveni i něco investovat.

► A váš osobní vztah k České republice? Jezdíte tam občas?

Můj dědeček ještě v Česku částečně žil a od něj jsem o Česku často slyšel. Prahu, ale i Lednici, Valtice a další bývalé majetky rodiny jsem navštívil ještě jako mladistvý, stejně jako v následujících letech. Je to velmi atraktivní země a Praha je nádherné město. Jsem tam rád. Snad se naskytne příležitost k návštěvě třeba v souvislosti s třistaletým výročím existence Lichtenštejnska.

► Umíte vy nebo vaše děti česky?

V průběhu studia jsem měl pár lekci češtiny, a umím tedy jen pár vět. Ale ani moje francouzština, kterou jsem se učil osm let, už není tak plyná, protože dnes se všechno komunikuje v angličtině. A čeština není bohužel tak jednoduchá jako angličtina. V Lichtenštejnsku však existuje zajímavý model výuky jazyků zvaný LiechtensteinLanguages, pomocí kterého se lze snadno a hravě naučit cizí řeč. Pokud se podaří vyvinout i český modul, pak to bude velmi snadné. ●